

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 7. An valeat testamentum ad pias causas factum sine solennitatibus
juris civilis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

re non est præceptum jure divino, non posse exigi plures testes in lege gratiæ ex gravi, & justa causa, unde quod dicitur *in ore duorum, vel trium stare omne verbum*, non pertinet ad præcepta divina *moralia*, quæ etiam hodie vim habent; sed ad *judicialia* legis veteris, & per adventum Christi, ac Evangelii prædicationem, mortua sunt, teste S. Thoma 1. 2. q. 105. a. 2. *in corp. & q. 70. a. 2. ad 8.* & habetur ex c. *Translato de Const.* Unde nec Christus, illud allegans, vim legis *Evangelicæ* illi tribuit sed solum tanquam exemplar à Summo Pontifice adducitur ad justificandam legem humanam, ut ostenderet, eam justam ex conformitate cum iis, quæ olim Dominus ad justitiam servandam in judicio, stante lege veteri, præcepit.

2109 Ex dict. coll. 1. testamentum factum coram duobus testibus & Parocho, validum esse de jure Canonico, sive ad *causas piæ*, sive *profanas*, & constat ex dict. coll. 2. probabiliter etiam dici, quod spectato jure communi Clerici, etiam in terris Imperii, aliorumq; Regnorum, possint condere testamenta, secundum dispositionem, & formam Juris Canonici, traditam in *cir. c. Cum esset*, ita, ut ubique servanda sit *in foro Ecclesiastico*, ut asserit Clarus *cit. q. 57. n. 2.* Ratio est, quia, cum per formam septem, vel quinque; testium jure civili præscriptam, valde restringantur ultimæ voluntates, ideo ad illam, tanquam odiosam & onerosam Clerici non videntur esse obligati, sed conformare se possunt dispositioni Juris Canonici, etiam in causis profanis. Rectius tamen attenditur *consuetudo Provinciae*, quando testantur ad causas profanas, & testamenta eorum in foro laico produci debent, de quo V. Layman *lib. 1. Summa. tr. 4. c. 13. a. n. 1.*

§. 7.

An valeat testamentum ad piæ causas factum sine solemnitatibus juris civilis?

2110 Quæstio procedit de qualibet ultima voluntate, 2. de facta ad piæ causas, quæ scilicet principaliter, ac directè ob honorem Dei ac Sanctorum, vel spiritualem animæ salutem fiunt, & Ecclesiis, Monasteriis, vel aliis piis locis, vel ad redimendos captivos, alendos pauperes, etiam confanguineos, aut Religiosos, vel pro suffragiis mortuorum sunt relicta, seu donata. Resolutio porrò data quæstionis communiter deducitur ex c. *Relatum 11. h. t.* quod retulit Tom. 111.

limus superius n. 2092. in eo enim Alexander III. expressè statuit, quòd, quando ad Judices deferretur causa super his *quæ per ultimam voluntatem relicta sunt Ecclesiis, hujusmodi causa de judiciis* (seu relicta, ut supra exposuimus) *Ecclesiæ, non secundum leges, sed secundum Canones debeat tractari, & his, divinam Scripturam testante, duo, aut tres idonei testes sufficiant ibi: Discretionem vestram per Apostolica Sedis potestatem mandamus, quatenus, cum aliqua causa super testamentis Ecclesiæ relicta ad vestrum fuerit examen deducta, eam, non secundum leges, sed secundum decretorum statuta tractetis, & tribus, aut duobus legitimis testibus requisiti, quoniam scriptum est in ore duorum vel trium testium stat omne verbum;* sic habetur in integra lectione hujus c. 1.

Ex hoc textu communiter deducitur, in 2111 relicta Ecclesiæ, vel legatis piis, per ultimam defunctorum voluntatem, non requiri aliam solemnitatem, quam voluntatem Testatoris, *duobus, vel tribus testibus probatam;* & hoc ideo, quia in his iudicium fieri non debet secundum leges; sed sacros Canones, fundatos in divino cloquio, de tali numero ad rectum in hac materia iudicium sufficiente, imitatione nimirum præcepti judicialis in testamento veteri, quo hæc sacrorum Canonum decisio justificatur, ut diximus superius. Hæc sententia est communis Doctorum apud Julium Clarum §. *Testamentum q. 6.*

Difficultas est, an testes, de quibus loquitur c. 11. ad ultimam voluntatem in causis piis pertineant ad formam ejus *substantialem*, vel tantum *probatoriam*; 2. probabilius esse, requiri tantum ad formam probatoriam (nimirum, ut de ultima disponentis voluntate constare possit) non tanquam formam substantialem, seu sine qua invalida foret ejusmodi dispositio ultima; si, esto nullus etiam testis adesset, vel intervenisset, si tamen constaret aliunde de disponentis ultima voluntate, in piis causis nihilominus valeret, hanc sententiam cum primis sequitur communis Theologorum, tum etiam ex Juristis Ferdin. Vasquius l. 3. §. 22. Covarr. *in dict. c. 11. n. 12.* Riccius p. 2. *resol. 61.* Fagnanus *in cir. c. 11. n. 8.* Barbof. l. 3. *univers. juris Canon. c. 27. n. 68.* & alii communiter cum Recentioribus.

Ratio autem videtur desumi ex eo, quòd 2113 Pontifex in *dict. c. Relatum*, postquam dixit

ultimas voluntates *ad piam causam*, seu quæ disponunt *de relictis Ecclesie*, non debeant judicari secundum leges; reddat rationem: *quia in ore duorum, vel trium stat omne verbum*, per hoc insinuans, in istis dispositionibus plus non exigi, quàm ut constet de mente disponentis; & ad pias causas valeat, quod olim jure gentium exigebatur; hoc autem jure sufficienter constabat, quocunque argumento res patefieret, puta duobus testibus, scripturâ, de qua non erat dubium esse manum propriam ejus, &c. ergo. Nec obstat, quod etiam in *c. Cum esset*, præter duos testes exigatur præsentia Parochi, licet utatur illis verbis: *in ore duorum, vel trium* &c. quo volunt aliqui, vi argumenti à nobis adducti esse dicendum, etiam in testamento ad pias causas requiri *præsentiam Parochi*, non inquam, obest, quia *c. Cum esset*, differt in eo à *c. Relatum*, quod in illo agatur de testamento ad *causas profanas*, in hoc, *ad causas pias*; quo posito *not.* Pontificem hoc ipso, quod in *c. Relatum*. Judicibus prohibuerit, ne causam testamentorum *de relictis Ecclesie*, seu *ad pias causas* definiant secundum leges, intimare voluerit; in his, nihil exigendum, nisi, quod constat de voluntate disponentis, propter favorem causæ piæ, quæ utroque jure pluribus privilegiis gaudet, & ad hunc finem adducta esse verba: *quod in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum*, hunc autem favorem non habet dispositio ad *causas profanas*; ergo.

2114 Dices: ergo saltem duo testes semper erunt necessarii in testamento ad causas pias, aliàs non est ratio cur Pontifex jubeat requiri duos testes, quod non suppeteret alia probatio, ut notat Haunold. *tom. 2. tr. 6. n. 97.* R. N. illatum, aliud est, quod *sufficiunt*; aliud, quod *necessarii sunt*; primum admittitur, non secundum. Hinc in *c. Indicante. 4. h. r.* etiam ad solius mariti testimonium approbatur ultima voluntas uxoris, quod scutellam argenteam cuidam monasterio reliquerit, & pluribus aliis personis; & constat ex *L. ult. C. h. r. subtilitates solennitatum juris remittuntur*, ut dicemus in seqq. Ubi Imperator causam saltem impulsivam allegans ait: *ad DEI humanitatem respiciens* &c.

2115 Quod autem causa pia magnis gaudeat favoribus in comperto est, ea enim, & Ecclesia in jure æquiparantur, ut tradit Cardenas in *Crisi Theol. tr. 2. D. 21. c. 8. n. 183.* Hinc

gaudet iisdem privilegiis, quibus Ecclesia per Tiraquell. de causâ pia *privil. 140.* Ideo causâ pia non solvit vectigalia, ut tenet communis sententia, & servat praxis. V. Card. de Lugo *tom. 2. de Just. D. 36. S. 6. n. 102.* imò nunc etiam comunitè docetur, quod jus civile nequeat disponere in præjudicium causæ piæ; sic Carden. *tit. c. 8. n. 162.* ubi pluribus hoc exemplis demonstrat; Confirmari potest hoc etiam jure proprio Austriæ Superioris per Augustissimum Imperatorem LEOPOLDUM confirmato, specialiter favente testamentis ad pias causas, in *der neuen Land. Gerichts. Ordnung/ p. 3. à 11. S. 6.* ibi: *Wann der selbst. Mörder ein Testament/ oder andern letzten Willen hinterlassen/ soll der selbe/ ausser der Geschafft/ zu gottseligen Werken/ nicht gültig seyn/ jedoch daß solches Geschafft/ denen Kindern/ ihren gebührenden Erbtheil/ wie auch dem Land. Gerichts. Herrn an seinem Anfall nichts entziehe.*

S. 8.

An testamentum in alienum arbitrium conferri possit?

Potissima quæstio nobis est, an valeat testamentum ad pias causas, quod Testator commisit in arbitrium alterius? v. g. instituo hæredes meorum bonorum *pauperes*, quos Titius elegerit: satis communis est opinio, ut sustineatur hæredis institutio, saltem de jure civili, non sufficere, aliquem esse hæredem institutum; sed, amplius desiderari, ut *ipse Testator eum*, quem vult, designet, & instituat, & ideo de jure civili hæredis institutio in arbitrium alterius conferri non debeat *l. 32. ff. de hered. instit.* sic non valeret, si Testator dicit, *volo eum hæredem, quem Cajus nominaverit*, sic enim illa voluntas non foret justa sententia de eo, quod Testator post mortem suam fieri velit, sed de eo, quod velit Cajus; ita Perez ad *l. 6. tit. 24. n. 6.* ubi tamen hoc limitat ad institutionem, quæ *expressè* confertur in arbitrium alterius, non autem si fiat *tacitè*, ex *l. 68. ff. eod.* Idem tradit Zoësius *lib. 6. Cod. tit. 24. q. 1. ex L. si quis Sempronium. 68. ff. eod.* volunt enim leges testamentorum jura firma per se esse, & ex aliorum arbitrio non dependere *L. illa 32. ff. eod.* quod censet ita verum, ut ne quidem in arbitrium boni viri conferatur, cum leges hoc nullibi admittant, & hoc, quatenus *expressè* confertur in arbitrium alterius; aliud est, si tacitè conferatur, veluti

Mævius